

Wydział Psychologii
Uniwersytetu Warszawskiego

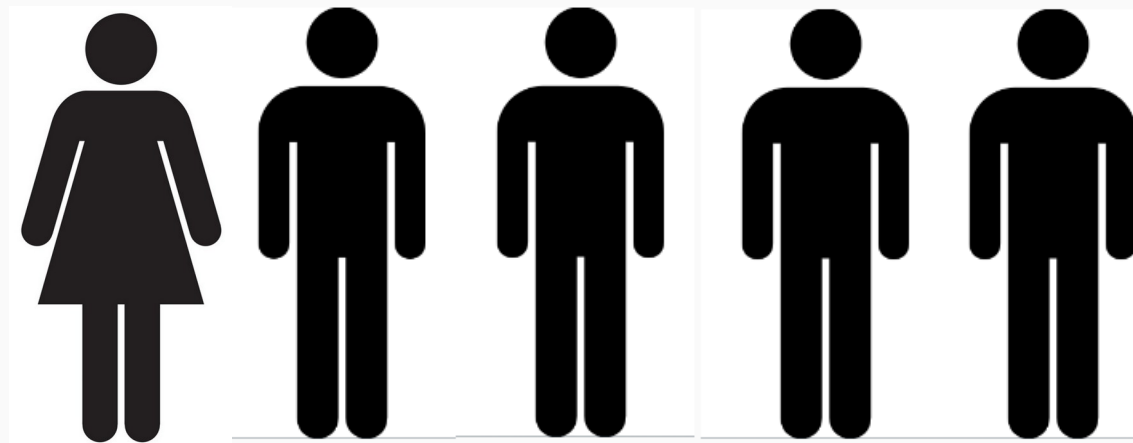

Kobiety w spektrum autyzmu – od diagnozy do dojrzałej tożsamości

Ewa Pisula

Według badań epidemiologicznych
na 1 kobietę w spektrum autyzmu przypada
od 1,33 do 16 mężczyzn

(Centers for Disease Control and Prevention, 2007, 2012, 2014, 2018, 2020;
Fombonne, 2005; Hull i in., 2020)

**Najczęstszy podawany wskaźnik
to ok. 5:1, 4:1 lub 3:1**

Dysproporcja szczególnie duża wśród osób w spektrum autyzmu w normie intelektualnej

(Rivet i Matson, 2011; Van Wijngaarden-Cremers i in., 2014)

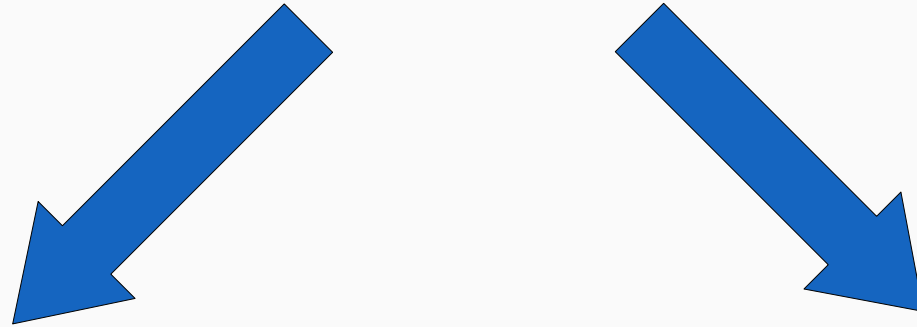
Autyzm w połączeniu z NI

3:1, a nawet 2:1

(stosunek liczby chłopców do liczby dziewcząt)

Zespół Aspergera nawet 11:1 lub rzadziej

Dwa kierunki myślenia o dysproporcji płci w autyzmie:

Płeć żeńska "chroni" przed rozwijaniem się autyzmu

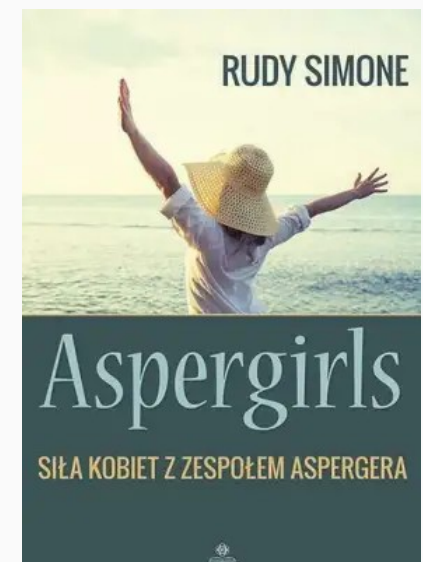
*The female protective factor theory
The 'female-protective effect' (FPE)
hypothesis*

Autyzm rozwija się u kobiet częściej niż się szacuje, ale sposób, w jaki się ujawnia oraz błędy diagnostyczne powodują, że nie jest rozpoznawany

“Women on the spectrum **are a subculture within a subculture**. We have many of the same quirks, challenges, habits, traits and outlooks as men, **but with our own twist**.”

It is not so much that Asperger syndrome **presents** differently in girls and women, but that it is **perceived** differently, and therefore is often not **recognized**”

Rudy Simone “Aspergirls” (2010, s. 13)

Dlaczego poznanie sytuacji kobiet ze spektrum autyzmu jest ważne?

1. Jeżeli ekspresja ich trudności jest nieco inna, to mogą nie otrzymać diagnozy i związanego z nią wsparcia lub otrzymać je z opóźnieniem.
2. Należy zidentyfikować różnice, żeby lepiej dostosować formy pomocy do profilu mocnych stron i trudności dziewcząt/ kobiet.
3. Dziewczęta/ kobiety mogą potrzebować wsparcia w innych obszarach życia i w innym zakresie, np. w związku z dojrzewaniem płciowym, macierzyństwem.

TRUDNOŚCI W DIAGNOZOWANIU:

Kobiety/ dziewczęta o podobnym nasileniu symptomów jak mężczyźni/ chłopcy:

- **rzadziej otrzymują diagnozę spektrum autyzmu,**
- **częściej otrzymują inne diagnozy:** zaburzenia internalizacyjne (depresja, zaburzenia lękowe), zaburzenia osobowości, zaburzenia jedzenia, zaburzenie obsesyjno-kompulsyjne, zaburzenie opozycyjno-buntownicze, fobia społeczne; **rzadziej trudności w uczeniu się i problemy uwagowe,**
- **w przypadku dziewczynek zdiagnozowanych w dzieciństwie – czas zgłoszenia do diagnozy nieco późniejszy niż u chłopców,**
- **diagnozę spektrum autyzmu dziewczęta otrzymują przeciętnie w późniejszym wieku niż chłopcy.**

TRUDNOŚCI W SPOŁECZNEJ KOMUNIKACJI

Przy kontroli wieku, poziomu inteligencji
i uwzględnieniu grupy NT

brak różnic między dziewczętami/ kobietami
a chłopcami/ mężczyznami ze spektrum autyzmu

J Autism Dev Disord (2014) 44:627–635

DOI 10.1007/s10803-013-1913-9

ORIGINAL PAPER

Gender and Age Differences in the Core Triad of Impairments in Autism Spectrum Disorders: A Systematic Review and Meta-analysis

Patricia J. M. Van Wijngaarden-Cremers · Evelien van Eeten ·
Wouter B. Groen · Patricia A. Van Deurzen · Iris J. Oosterling ·
Rutger Jan Van der Gaag

BARDZIEJ SZCZEGÓŁOWE INFORMACJE WSKAZUJĄ NA PEWNE RÓŻNICE:

- u dziewcząt (w wieku 18-33 mies.)
słabiej rozwinięte zdolności społeczne i empatyczne
- u dziewcząt (1;5–3;9 lat) **więcej trudności w komunikacji, a u chłopców więcej ograniczonych, powtarzanych i stereotypowych zachowań**
- **U dziewcząt odwzajemnianie społeczne i zabawa funkcjonalna bardziej nietypowe niż u chłopców**

Dziewczęta mają nieco większe trudności
w rozwijaniu przyjaźni, zabawie w grupie

Zachowania stereotypowe, ograniczone wzorce aktywności i zainteresowań

Mniejsze nasilenie ograniczonych, powtarzanych, stereotypowych zachowań i zainteresowań u dziewcząt

Hull, Mandy i Petrides (2017): “It is possible that many females with ASC **experience very extreme interests** or behavioural tendencies but **in areas outside the ‘typical’ ASC interests of systems and machines**, therefore excluding them from meeting diagnostic criteria for RRBIs in ASC”.

Review Article

Behavioural and cognitive sex/gender differences in autism spectrum condition and typically developing males and females

Autism
2017, Vol. 21(6) 706–727
© The Author(s) 2016
Reprints and permissions:
sagepub.co.uk/journalsPermissions.nav
DOI: 10.1177/1362361316669087
journals.sagepub.com/home/aut
The SAGE logo consists of a circular emblem containing a stylized 'S' followed by the word 'SAGE' in a bold, uppercase, sans-serif font.

Laura Hull, William Mandy and KV Petrides

Być może inny profil ograniczonych wzorców:

- u chłopców zachowania stereotypowe i ograniczone zainteresowania;
- u dziewcząt kompulsje, wysoka potrzeba kontroli, dążenie do zachowania stałości, sztywność w ekspresji zachowań samouszkodzających.

Wyniki projektu

**Funkcjonowanie poznawcze i społeczne
dziewcząt i chłopców w normie intelektualnej
z autyzmem lub zespołem Aspergera**

Uczestnicy: 126 osób w spektrum autyzmu;
w wieku od 9 do 19 lat

65 dziewcząt i 61 chłopców

Dobór pod kątem wieku chronologicznego
i ogólnego poziomu rozwoju intelektualnego

Behavioral and emotional problems in high-functioning girls and boys with autism spectrum disorders: Parents' reports and adolescents' self-reports

Ewa Pisula¹, Monika Pudło¹, Monika Słowińska¹, Rafał Kawa¹,
Magdalena Strząska¹, Anna Banasiak² and Tomasz Wolańczyk³

Autism
2017, Vol. 21(6) 738–748
© The Author(s) 2016

Reprints and permissions:
sagepub.co.uk/journalsPermissions.nav
DOI: 10.1177/1362361316675119
journals.sagepub.com/home/aut

Psychology of Language and Communication 2018, Vol. 22, No. 1

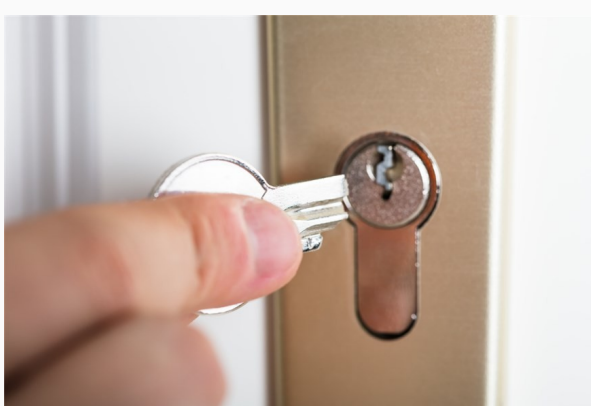
DOI: 10.2478/plc-2018-0017

EWA PISULA¹, MONIKA PUDŁO¹, MONIKA SŁOWIŃSKA¹, RAFAŁ KAWA¹,
ANNA BANASIAK², EMILIA ŁOJEK¹

¹ University of Warsaw, Warsaw, Poland

² Akademia Jana Długosza, Częstochowa, Poland

RIGHT CEREBRAL HEMISPHERE LANGUAGE AND
COMMUNICATION FUNCTIONS IN FEMALES AND MALES WITH
AUTISM SPECTRUM DISORDERS AND NORMAL INTELLIGENCE

“Niedopasowanie”

1. **Często nietypowy wygląd:** ubiór – np. dostosowany do problemów sensorycznych, czasem ciągle taki sam; mniejsza **dbałość o własny wygląd** (włosy, higiena osobista).
2. **Ekscentryczna osobowość**, czasem znajdująca odbicie w wyglądzie.
3. Czasem “dziecinny”, młodszy w stosunku do wieku **sposób bycia, ubierania się, upodobania.**
4. **Czasami męski sposób bycia;** myślenie o sobie jako o “pół dziewczynie, pół chłopaku”, **problemy tożsamościowe.**

5. **Zachowanie i wypowiedzi często niezrozumiałe dla innych, nieadekwatne do oczekiwań, sytuacji,**
6. **Preferowanie przebywania w domu lub innym bardzo dobrze znanym środowisku,**
7. **Ubogie życie towarzyskie – często ograniczone do najbliższych osób,**
8. **Brak przyjaciół i osamotnienie, zwłaszcza w dorosłości,**
9. Czasem **skrajna nieśmiałość i małomówność,**
10. Nierzadko **spostzegane jako “zimne”, samolubne, egocentryczne, nieprzyjazne, niemile, “dziwaczne”.**

Funkcjonowanie emocjonalne:

- 1. Nadwrażliwość** emocjonalna; osłabiona **kontrola i regulacja emocji**, łatwe “wpadanie” w **wysokie pobudzenie**, **specyficznie redukowane** (chodzenie lub bieganie w kółko, podskakiwanie, trzepotanie dłońmi itd.); czasem napady furii (także w miejscach publicznych),
- 2. Strach jako dominująca emocja**; rozmaite źródła lęku,
- 3. Problemy z nastrojem**, tendencja do nastroju depresyjnego,
- 4. Gorsze radzenie sobie ze stresem:**
wypracowane sposoby – to często rytuały, sztywne przyzwyczajenia, nadmierne planowanie, tendencja do kontrolowania wszystkiego.

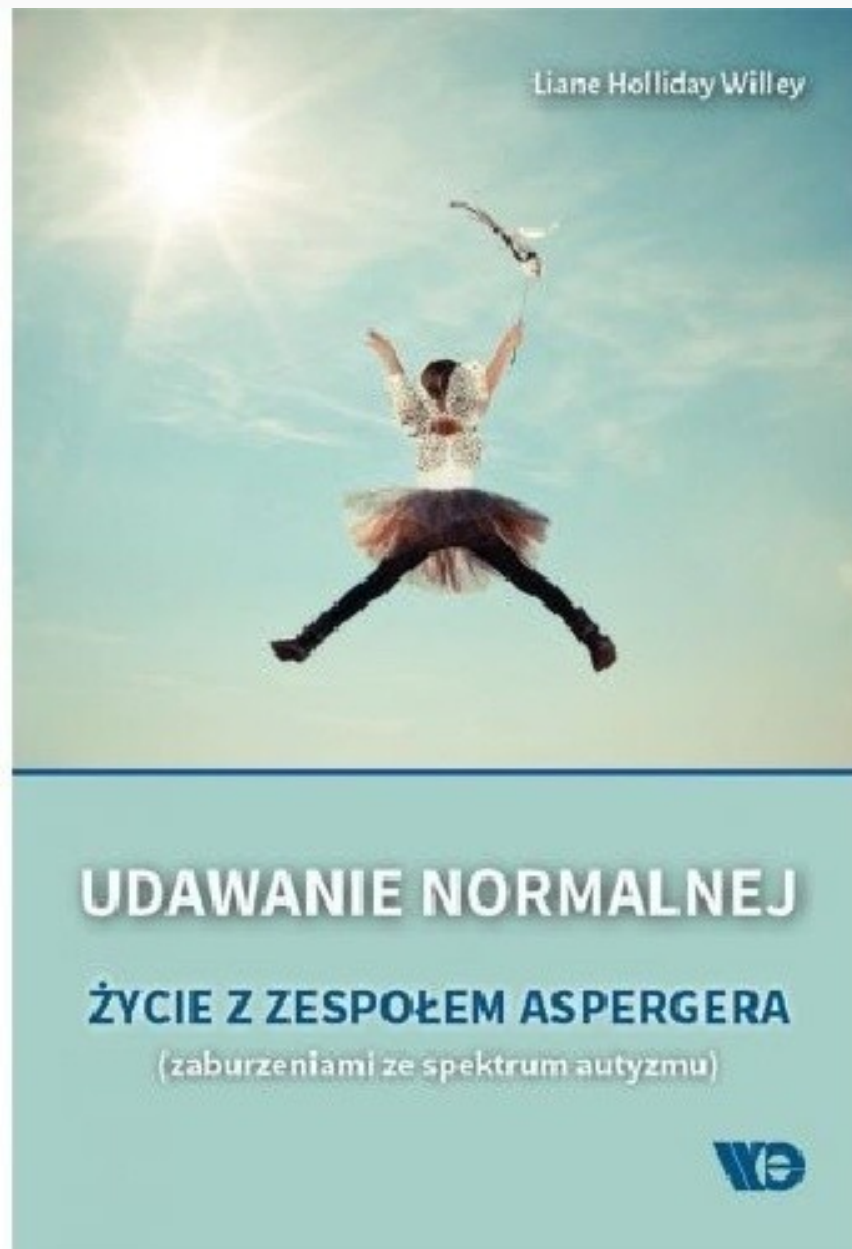
KAMUFLOWANIE

Wykorzystywanie (uświadomionych lub nieświadomionych) strategii, wyuczonych lub rozwijanych samodzielnie, w celu zmniejszenia widoczności charakterystyk autystycznych w sytuacjach społecznych (Hull i in., 2017)

Spółeczna strategia radzenia sobie, obejmująca różnorodne **mechanizmy kompensacyjne/ maskujące**
(Lai i in., 2019)

Rozbieżność między zewnętrznym zachowaniem w sytuacjach społecznych (interpersonalnych) a stanem wewnętrznym (Lai i in., 2019)

Wiele kobiet ze spektrum autyzmu wspomina o “udawaniu bycia normalną”

Potrzeba wsparcia:

- w rozwijaniu kompetencji pomocnych w radzeniu sobie w sytuacjach społecznych,**
- w zależności od indywidualnych potrzeb: w planowaniu i organizacji aktywności, radzeniu sobie z lękiem, napięciem, złością, zdobywaniu przyjaciół, rozwijaniu zainteresowań itd.**

**Szczególnie cenna forma wsparcia –
wsparcie koleżeńskie**

**Potrzeba zwiększania świadomości społecznej
w odniesieniu do sytuacji kobiet ze spektrum autyzmu**

**Samorzeczniczki, aktywistki społeczne – ich głos musi
być słyszany, uwzględniany w decyzjach dotyczących
osób ze spektrum autyzmu**

**Trzeba również pamiętać o osobach
z niepełnosprawnością intelektualną, których możliwości
w zakresie samorzecznictwa są ograniczone**

**Autyzm to jeden z elementów ludzkiego
istnienia. Powinniśmy dostrzegać
wynikające z niego trudności i problemy
osób w spektrum, ale i ich niezwyčajny
wkład w nasz wspólny świat.**

Dziękuję za uwagę!